

aiebat S. Franciscus Salesius, eunt suum Principem honoratum, et contenti sunt, si duntaxat ab eo aspecti sunt? Ad orationem nos pergitimus, ut obsequium præstemus Deo, et ei obsecundemus; si ipsi lubet nos alloqui, et suis consolationibus nobis favere, de tanta gratia ei rependamus; sin minus, sufficiens erit nobis suæ divinæ presentiæ adesse aequo animo, eum adorando, et nostras necessitates ei exponendo; et si tunc Dominus nobiscum non loquetur, utique acceptabit nostram attentionem, et nostram fidelitatem, et pro nostra in eum fiducia nostras petitiones exaudiet.

CAPITULUM XI ET ULTIMUM.

227. NON adest charitatis opus magis Deo acceptum, magisque ad animarum salutem conducens, quam in extremo vitæ periculo positos ad sanctè moriendum adjuvare; nam tempore mortis (a qua uniuscujus que æterna vita pendet) inferni vires fortiores sunt, infirmorum vero debiliores. Deus, ut manifestaret quam gratiam habet assistantiam moribundis præstata, multoties S. Philippo Neri ostendit angelos Religiosis infirmorum ministris verba suppeditantes.

228. Nec id Parochorum tantum munus est, ad quos animarum cura ex officio pertinet, sed omnium etiam Sacerdotum. De Parochis tamen Ritualis Romanus præsertim loquens, ait præciuam illorum muneric partem esse ægrotantium curam habere: quapropter vult, ut ipsi, statim ac aliquem ex suis parochianis ægrotare intelligunt, non expectent, ut infirmus Parochum accersat, sed ipse Parochus ultro eum invisere curet; idque non semel tantum, sed frequenter, si infirmum etiam spiritu ægrotare advertit. Quod si legitimè sit impeditus, id saltem præstandum providebit per alium Sacerdotem, modò hic sit pius, et prudens; quidam enim Sacerdotes, hoc munus exercendo, magis quam utilitatì, damno esse solent, tam infirmis, quam sibi, et infirmorum domesticis, quorum profectum Sacerdos assistens etiam respicere debet. Monet insuper Ritualis, quod si Sacerdos fortè deesset, id Parochus præstandum curabit saltem per aliquem laicum pium et christiana charitate prædictum, qui sanctis verbis infirmo præsto sit.

§. I. Monita ad Sacerdotem assistentem.

229. I. Sacerdos clam procuret à medico scire, an infirmitas sit mortalís. Dico *clam*, quia detestabilis usus medicorum est ægrotos decipere, ne eos et propinquos contristent, pene ac si infirmis obligationem intimare confessionis (quam, cognito periculo, illis imponere debent), idem sit ac mortem denunciare.

250. II. A conjunctis, amicis, necnon ab ipsomet ægrotō, ejus naturam, indolem, et defectus perquirat: item quibus indulserit passionibus, et præsertim si ad aliquam bonorum aut famæ restitutionem teneatur: si odium aut pravam habuerit amici-

§. I. MONITA AD SACERDOTEM ASSISTENTEM.

tiam, ut omnibus opportunum præbere possit remedium. Caveat memorare infirmo personas odio habitas, aut impurè dilectas, si ad hoc ex necessitate non obstringatur. Vulneratos, postquam quidquid ad remissionem pertinet provisum fuerit, ne interroget quis illos, qua de causa, vel quomodo læserit; et si infirmus de hoc loquitur, sermonem ad aliud divertere curet. Et ita etiam, si necessitas non urgeat, nec de litibus, filiis, bonis, aliisque rebus impertinentibus verbum quidem faciat.

251. III. Postquam igitur morbum pericolosum esse deprehenderit, in primis non alloquatur infirmum de confessione, sed tantum eum de infirmitate, doloribus, et quomodo valeat benignè interroget. Hortetur inde, ut se Dei voluntati conformet, utque suas cum Christo in cruce languenti penas conjungat, necnon ut eas pro peccatorum satisfactione patienter ferat: et sic paulatim, qua par est prudentia, illum, tempus à quo confessus sit interrogando, ad confessionem inducat. Moneat, ut omnem suam spem in Deo ponat; qui potens est ipsum in pristinam si velit reducere sanitatem. At eodem tempore sensim efficiat, ut ægrotus suæ infirmitatis periculum agnoscat. Præservit adverbit, ne ille omnino fidem præbeat medicis, et propinquis, qui forte morbi gravitatem ei celabunt, ne ipsum mœrore afficiant. Dicat sapientis esse prævidere futura. Hortetur, ut dum mens valet, confessionem faciat, quæ corporis saluti (si animæ expeditorit) etiam proderit. Refert Belluacensis de quodam moribundo, quod statim ac ipse sua confessus fuerit peccata, è strato incolmis surrexerit. Pariter Cantipratensis enarrat, quod quidam eques, ubi multæ non profuerant medicinæ, confessionis virtute statim convaluerit.

252. Si tamen ægrotus dilationem querit, et periculum mortis, lethargi, vel delirii imminens non est, poterit ei indulgere. Curet tamen, ut ille determinet tempus, putà vesperarum, vel diem crastinam, confessioni explendæ. Si tamen periculum imminens est, ipsum cum D. Augustino moneat, quod Deus non promiserit peccatores expectare, sed tantum parcere eis si pœnitentiam agant: *Crastinum non promisit; fortasse dabit, fortasse non dabit.* Quod si adhuc infirmus nec etiam per hæc monita ad confessionem adduci possit, Sacerdos nunquam eum deserat, sed quandoque terroris, quandoque fiduciæ argumentis curat ipsum expurgiscere; et provideat, ut tam private, quam publicæ pro hujus miseri salute preces ad Deum adhibeantur.

253. IV. Si morbus increbuerit, infirmum hortetur, ut de suis domesticis rebus opportunè disponat; id enim expedit pro familiæ pace, et ea magis si opus sit pro illius conscientiæ levamine. In hoc tamen Sacerdos sedulo caveat, ne ipse in aliquam lucri notam incidat. Si autem ægrotus fratres vel sorores indigentes habeat, moneat ipsum sub gravi obligatione teneri illis bona sua relinquere, saltem quod ad eorum necessitatem sublevandam sufficiat. Hæc tamen gravis obligatio non videtur urgere pro remotoribus propinquis. Observa quod dictum est in Opere Tom. 3.

lib. 3. num. 946. Si verò ægrotus vult pro sua anima aliquod testari, ipsum moneat, ne onus illud hæredibus imponat, quia experientia docet, legatis piis pene nullis satisfieri, sed potius hortetur, ut aliquid corpus relinquat, aut pecuniæ summam, ad Sacrificia, aut aliam piam operam persolvendam. Caveat Sacerdos, ne consultat infirmis quidquid aliis præjudicio esse potest, cum Christi Ministros non doceat aliorum odium sibi commovere.

234. V. Cum rudibus, dum actus christianos eis suggestit, Italico, imò vernaculo semper loquatur sermone. Cum Litteratis contra comoriibus verbis, et aliquoties etiam latinis ex Scriptura excerptis, sed brevibus sententiolis utatur. Monet tamen Rituale, ne Sacerdos nimis loquendo, et crebris sententiis, ut aliqui solent, infirmo potius caput obtundet, quam adjuvet. Pater Recupitus è Soc. Jesu de seipso refert, morti proximum quidquid ei dicebatur, non intellexisse, sed tantum quoddam molestum murmur; ita ut, ne magis caput læderent, coactus rogaverit, ut aliquam verbis moram interponerent.

235. VI. Præter parvas Christi Domini crucifixi, Beatæque Virginis Imagines, quas juxta infirmum apponi curaverit, si fieri potest, etiam ob oculos ejus collocare faciat Imagines Deiparae et Redemptoris majoris molis, ut sic ægrotus, quocumque se vertat, eas cernere possit, et illis se commendare.

236. VII. Curæ ei etiam sit, ut ab infirmi cubiculo periculosa objecta removeantur, veluti arma, imagines parum honestæ, et præsertim personæ, quæ aliquo modo occasionem peccati præbere possunt; et istæ non solum à cubiculo, sed à tota domo expelli debent. Et dum infirmus agonia proximus videtur esse, Sacerdos omnes ab ejus cubiculo depellat, præter unum aut duos tantum, qui ipsi dum oportet præsto sint. Cæterum omnino prohibeat in ægroti cubiculo propinquos ingredi, ne alicui passioni causam præbeant.

§. II. Remedia adversus tentationes.

237. Præcipua contra tentationes remedia sunt Jesu ac Mater SS. nomina sæpius invocare, et crucis signaculo se munire. Pro aliquibus tamen specialibus dæmonis insidiis quedam hic annotare expediat.

238. Et I. *Adversus fidei tentationes.* Ab hac terribili tentatione præsertim agitantur, qui cum perditam egerint vitam, sibi suoque judicio nimis adhæserunt; præcipue si viri eruditæ fuerint. Hæc sedulò advertendum, quod si dæmon aliquod eis circa finem dubium aut subtilitatem suggerat, statim constanti animo tantum generatim respondeant: *Ego credo quod S. mater Ecclesiae credit, quæ veritatem credit et confitetur.* Horteturque Sacerdos infirmum, ut maximas Deo gratias agat, quod ipsum in Ecclesiæ sinum ab incunabulis accipere dignatus sit; ideoque in ipsa fide usque ad extremum vitæ perseverare velle profiteatur. Præcipiuus tamen modus, et utilior ad hujusmodi tentatio-

nes repellendas erit mentem aliò divertere, aliosque varios elicere actus, nempe contritionis, spei, caritatis erga Deum, et similia. De quodam doctore Bellarminus refert, quod hic dum in morte cum dæmone disserere de quodam fidei articulo voluerit, deceptor succubuit, et mortuus est.

239. Si tentatio tamen pergit vexare, ostendat infirmo quod nostræ fidei (per se sanctæ, et intemeratae à pauperibus pectoribus per totum orbem diffusæ, tot miraculis ac tot millium martyrum sanguine, qui vitam suam pro ipsa immolaverunt, confirmatae) argumenta luce clariora sunt, et manifestè illam veram esse patefaciunt, licet res, quas ipsa docet, nunc per speculum in ænigmate videamus; nam si mysteria de quibus nos instruit essent evidenter, ubi esset meritum fidei? quæ ideo fides dicitur, quia res, quas docet, obscuræ sunt et non apparentes. Hinc dictum fuit: *Beati qui non viderunt, et crediderunt.* Joan. 20. 29.

240. II. *Adversus temptationem desperationis.* Hæc est præcipua tentatio, quæ infernus vehementius ægrotos impedit; unde illis de divina iustitia, de damnatorum poenis loqui, eorumque patrata sclera exagerare, Sacerdos caveat; sed potius ipsis fiduciae in misericordia Dei, Salvatoris passione, divinis promissis, et Dei Matris intercessione argumenta insinuentur.

241. Primum igitur nostræ spei motivum est divina misericordia, dum Deus vocatur et verè est pater misericordiarum (2. Cor. 17). Ipse occurrit etiam non quærentibus se: *Invenient, quæ non quæsierunt me.* Isaia 65. 1. Magis Deus cupit nos salvos facere, quænam nos salutem optamus: quare ipse meritò de illis queritur, quos etiam fugientes amplexari desiderat, ut ait D. Bernardus: *Amplexi querit, à quibus desertum esse se queritur.* Ipse est totus pronus ad ignoscendum: *Multus est ad ignoscendum.* Is. 55. 7. Protestatur se nolle mortem peccatoris: *Nolo mortem impii, sed ut convertatur.... et vivoat.* Ezech. 33. 11. Inquit quod cum peccator sua detestatur peccata, ipse eorum memoriam amittit: *Si.... impius egerit pœnitentiam..., omnium iniquitatim ejus... non recordabor.* Ezech. 18. 21. Post hæc divina testimonia, quis unquam de Dei misericordia diffidere poterit? Unus tantum pœnitentiaæ actus ad innumerabilia peccata delenda sufficit. Publicanus, vix ingemendo dixit: *Propitius esto mihi peccatori,* et justificatus est. Prodigus filius statim ac ad patris pedes rediit, pater eum amplexus est. David, ut dixit *peccavi*, Natan ei respondit: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum,* 2. Reg. 12. 13.

242. Secundum motivum est passio Jesu Christi, qui non ad aliud quam peccatorum salutem in terram se descendisse protestatur: *Non... veni vocare justos, sed peccatores,* Matth. 9. 13. Profitetur etiam se nullum à se abire pati: *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.* Joan. 6. 37. Et apud *Mattheum*, 18. 12. inquit quod ipse est bonus ille Pastor, qui dispersas oves quærerit, et si quam reperit, exultat, eam amplectitur, suisque humeris imponit, et videtur deinde hanc majori diligere affectu, prout se

gessit cum S. Maria Aegyptiaca, B. Angela à Fuligno, S. Margarita à Cortona, aliisque pœnitentibus. Qui igitur rectam habet voluntatem, timere non debet damnari à Domino, qui ne daret nos, seipsum ad mortem crucis damnare non dubitavit.

243. Tertium motivum, sunt divina promissa. Multis in locis Evangelii petentibus divina promittitur gratia : *Petite, et accipietis. Joan. 16. 24. Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan. 16. 23.* Et hic non solum de justis, sed etiam de peccatoribus sermo fit, juxta textum Matthæi : *Omnis qui petit, accipit. Matth. 7. 8.* Satis igitur est gratias à Deo petere ad salutem, ut certe obtineantur. *Bonus est Dominus... animæ querenti illum. Thr. 3. 25.*

244. Quartum motivum est Sanctorum intercessio, et præser-tim Deiparæ, quam vult Deus, ut nos cum tota Ecclesia salutem nostrum refugiam, vitam, et spem nostram, ac dicamus : *Refugium peccatorum, ora pro nobis : vita, spes nostra, salve.* Unde meritò ipsa B. Virgo appellatur à Blosio, *Spes desperantium*, et à S. Ephrem, *Adjutoria destitutorum*. Eadem Dei mater B. Brigitæ revelavit, quod sicut aliqua mater, videns filium interenses suorum hostium versantem, animosa in tutelam suam illum suscepit : ita ipsa curat devotos suos tutari, dum à dæmonibus vexantur, eique se commendant. Insuper dixit, quod cùm accedit ad eam peccator, ipsa non ejus merita discutit, sed cum quali intentione veniat, attendit. Et Deus ipse B. Catharinæ Senensi revelavit, Mariæ sue filiæ se concessisse, quod quivis peccator ad eam recurrens, nullo modo possit à dæmons rapi.

245. III. Adversus tentationem *vane gloriae*. D. Bernardus ait, quod vana gloria est quedam sagitta, quæ leviter penetrat, sed non leviter vulnerat; præsertim si persona timoratae sit conscientia. Si igitur Sacerdos unquam adverteret moribundum nimis se reputare securum de sua salute, quia nimis suis operibus fudit, ei dicat quod peccata solummodo nostra sunt, omnia autem bona à Deo recipimus, ex illo : *Quid... habes, quod non accipisti? 1. Cor. 4. 7.* Et cùm certum sit nullum suæ salutis æternæ, divinæque gratiæ infallibilem certitudinem habere posse (*Nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit. Eccles. 9. 1.*); ideo quisque semper pavere debet, et cuim metu et tremore salutem suam operari, ut ait Apostolus. *Philipp. 2. 12.*

246. IV. Adversus tentationem *impotentia*. Si infirmusex morbi cruciatibus impatientia afficitur, huic ostendatur quanta Martyres pro Christi nomine tormenta sint passi, vivi excoriati, adusti, trucidati. Et præsertim ei ob oculos ponantur omnia quæ innocens Jesus propter nostrum amorem est perpessus. Dicatur ægroti, quod infirmitatibus dolores vitari nequeunt; unde si ipse invitus eos patitur, malè nunc, et in altera vita se habebit; si autem libenti animo pro Deo acceptet, non solum hic à morbi pœna liberabitur, sed ibi minus Purgatori tormenta luet, magisque postea in cœlo remunerabitur : *Tristitia vestra vertetur in gaudium. Joann. 16.* Moneatur quod extreme vitæ cruciatus nostrorum

complent æternam coronam, quoniam (ut S. Bonav. dicit) pœnas patienter tolerare, aliis cunctis operibus perfectius opus est, iuxta illud Jacobi : *Patientia.... opus perfectum habet. Jac. 1. 4.* Et ita Deus suos in hac vita amicos tractat, dum crux est nostræ prædestinationis securius signum. B. Clara per 28 annos doloribus vexata vitam duxit. S. Lidovina per 38 annos semper infirmitatum pondus toleravit. Et divina Mater quodam die B. Birgitæ ægrotanti sic dixit : « Scis quare tua infirmitas tam » in longum abierit? abiit, quia te Filius meus, et ego nimis » diligimus. » Nos miseris viatores inter hujus saeculi ærumnas Apostolus valde consolatur dicendo : *Momentaneum et levo tribulationis nostræ.... æternum gloriae pondus operatur in nobis. 2. Cor. 4.* Et alibi : *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Rom. 8. 18.*

247. Et sic infirmo sedulò oportet suadere, ut Dei voluntati conformetur, non solum si dolores patitur, sed etiam si medici errant, aut assistentes ipsius curam negligunt. Hinc crebrò moneat illum, ut à Deo patientiam expostelet.

248. V. Iis qui ægræ ferunt mori tam immaturè, ob oculos ponantur præsentis vitæ miseriae, infirmitates, animi angores, nec non peccandi et damnationis pericula. Ideo sancti viri tam avidè mortem exoptabant. S. Theresia aiebat : « Heu mihi, quia » in omni vitæ meæ momento Deum amittere possum; » unde quoties horologium sonabat, toties valde gratulabatur, eò quod jam hora hujus periculi transacta esset. Martyres sancti hilares ad patibula procedebant, ut citius hoc periculum effugerent, et Deo fruerentur. Hinc dicitur in Apocalypsi (14. 13.) : *Beati mortui, qui in Domino moriuntur... ut requiescant a laboribus suis.* In hac lacrymarum valle viatores sumus : *Non... habemus hic manentem civitatem. Hebr. 13. 14.* Unusquisque aut Rex, aut Pontifex, mortem subire debet.

249. Hortetur infirmum, ut Deo gratias agat quia non permisit eum mori tempore quo erat in peccato; et quia tunc ipsum Sacramentis munimur discedere disponit. Dicat, saltem mortem libenti animo excipiendam esse, quia evadimus tot leves culpas, à quibus in hac vita immunes esse non possumus.

250. Dicat ægroti : « Frater mi, oportet, ut te conformes » voluntati Dei, quia omnia disponit propter nostrum bonum. » Quis scit, an si amplius viveres, animam perderes? » Sed dicet infirmus : « Ego vivere optarem, ad aliquam Deo de culpis meis satisfactionem præbendam, et aliquid boni ante mortem peragendum, dum usque adhuc nihil egi. » Respondeat Sacerdos : « Fili, nulla pœnitentia est Deo magis accepta, » quam mortem in peccatorum expiationem libenter acceptare; » nullusque actus perfectior est, quam mortem accipere ad voluntatem Dei exequandam. »

251. VI. Adversus tentationem *adhæsionis bonis*, et propinquis. Eis quibus mori displicet, quia nimis adhærent bonis, dicat Confessorius, hæc non esse vera bona, cùm sint transeuntia, et de

brevi defectura, et si non deficiunt, potius animum angunt quam solantur.

252. Si autem affligitur infirmus propter uxorem, filios, aut nepotes dilectos, quos relinquit, blandè sic hortetur : « Fili mi, statutum est omnibus mori, omnes te ordine sequentur; nunc tuæ saluti consule, et animam tuam salva, et sic pro ipsis in cœlo orabis, unâque cum ipsis eris aliquando beatus in æternum. Sed nunc quid dulcius, quam proficisci ad manendum cum Jesu Christo, cum Regina cœli, et omnibus Sanctis ! »

253. Si autem anguit, quia conjunctos suos relinquit inopes, ei dicat : « Audi fili, si tu æternam salutem assequeris, multò melius de cœlo, quam de terra tuis opem ferre poteris. Sed ne dubites, quia Deus, qui volatilia pascit, non omittet eis providere. Si tu illos amas, Deus plus te diligit. »

VII. Adversus tentationem odii, et vindictæ. Si quis propter aliam acceptam offensam odio tenet, 1. ipsi intumet divinum præceptum : *Diligite inimicos vestros.* 2. Dicatur ei quod qui non dimittit, nec veniam sperare possit à Deo qui dicit, *Foris canes, Apocal. 22. 15. Canes (vindicium symbolum) repelluntur à cœlo.* E converso Deus veniam certam promittit illi peccatori, qui veniam dat offensori suo, ex illo : *Dimitte, et dimittemini. Luc. 6. 37. 3.* Subdat, quod si inimicus injustè læserit ipsum, quantò injustius ipse Deum? Quamobrem, si ipse petit à Deo ut sibi ignoscat, quantò magis proximo ipse ignoscere debet? *Sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. Col. 3. 13.* Ultimò ostendat eidem, quam gratam rem Deo exhibeat, qui injurias dimittit. S. Joannes Gualbertus, postquam fratricidæ pepercit, Ecclesiam ingrediens, imaginem Crucifixi salutans, yudit Redemptorem erga se caput inclinasse, ac si propter veniam datam ipsi gratias ageret. Sanctus Jacobus ante mortem amplexatus est eum qui se accusaverat. Sanctus Stephanus oravit pro eis qui eum lapidabant. Sanctus Ludovicus Galliae Rex apud se coenare fecit hunc qui sibi mortem fuerat molitus. Sanctus Ambrosius per multum tempus cuidam suo proditori alimenta subministravit. Et præcipue primum exemplum de hoc præstítit Jesus Christus Dominus noster, qui in cruce positus pro persecutoribus et maledicentibus sibi valde Patrem exoravit.

§. III. Varia motiva, et affectus ægrotis sugerendi.

254. I. Motio fiducie. De his supra (in §. II.) jam locutus sumus; illis possunt sequentes adjungi ex Scriptura : *Nultus speravit in Domino, et confusus est. Eccl. 2. 11. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 1. Joan. 2. Jesus Christus ad hoc mortem subiit, ut nobis veniam criminum obtineret. Pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Rom. 8. 32. Quomodo igitur Deus remissionem nobis negabit, qui nobis proprium dedit Filium?*

255. Affectus fiducie : Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? *Ps. 26. 1.*

§. III. MOTIVA ÆGROTIS SUGGERENDA.

127

In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me, Domine, Deus veritatis.

Te ergo, quæsumus, tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti.

In te, Domine, speravi; non confundar in æternum.

O bone Jesu, intra vulnera tua absconde me.

Vulnera tua, merita mea. S. Bernardus.

Jesu mi, non negabis mihi veniam, qui vitam et sanguinem mihi non negasti.

Passio Jesu, tu es spes mea. Merita Jesu, vos estis spes mea. Vulnera Jesu, vos estis spes mea. Mors Jesu, tu es spes mea.

Maria, mater mea, salva me, miserere mei.

Spes nostra, salve.

Sancta Maria, mater Dei, ora pro me peccatore.

Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei genitrix.

256. II. Motio et affectus Contritionis. (Dicit S. Augustinus, quod quisque usque ad extremum vitæ non debet omittere peccata sua deplorare.)

Non intres in judicium cum servo tuo. *Ps. 142. Jesu mi, et Judex meus, parce mihi, antequam venias ad me judicandum.*

Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies. Deus meus, oh si nunquam te offendissem!

Domine mi, non debebas sic tractari à me, sicut impiè feci.

Pater, non sum dignus vocari filius tuus. Ego à te discessi, tuam despixi gratiam, ultiro te amisi: toto corde me pœnitet, Deus meus; propter amorem et sanguinem Jesu Christi, parce mihi.

Maledicta peccata mea, quæ Deo me privastis, ego vos detestor, abominor, et maledico!

Deus meus, quid mali fecisti, quod ipse sic offendit te? Propter Jesum Filium tuum, miserere mei.

Nunquam, Domine, te offendam quoadusque vivam; aut parum, aut multum mihi supersit, volo te amare.

Offero tibi in satisfactionem contumeliarum, quas tibi irragavi, mortem meam, et dolores quos usque ad mortem perferam.

Domine, merito me punis; nimis te offendit. Sed quæso, in hac, non in alia vita, me castiga.

O Maria, impetra mihi dolorem culparum mearum, remissionem, et perseverantiam.

257. III. Motio et affectus amoris. Deus meus, qui es bonitas infinita, super omnia te diligo, amo te plusquam me, amo te ex toto corde. Deus meus, non sum dignus te amare, quia nimis te offendit, sed propter amorem Jesu fac me dignum.

Oh utinam et omnes te diligenter!

Jesu dulcissime, cupio pati et mori pro te, qui propter me pati et mori dignatus es.

Domine, castiga me uti vis, sed ne me prives te amare.

Deus meus, salva me; salus mea est amare te.

Opto Paradisum, ut in æternum, et ex totis viribus meis te diligam.

Deus meus, ne me dejicias in infernum ut mereor : ibi tu odio mihi habendus esses, sed animus mihi non suppetit te odio habere. Et quid mali, Domine mi, fecisti mihi, ut tu odio mihi habendus es : fac, ut te amem, et mitte me quo vis.

Volo pati, quantum tibi placet : volo mori, ut tibi placeam. Devincit me tecum, Jesu mi, ne permittas me unquam separari a te.

Deus meus, fac, ut sim totus tuus, antequam moriar.

Quando erit, ut dicere possim : Deus meus, non possum amplius amittere te.

Oh Deus meus, amare te vellem, quantum tu mereris !

O Maria, trahe me totum ad Deum !

Mater mea, ego multum te diligo; volo venire ad Cœlum, ad te amandum in æternum.

258. IV. Motio et affectus conformitatis. Omne nostrum bonum et vita consistit in eo, ut conformemur Dei voluntati, iuxta illud : *Vita in voluntate ejus. Ps. 29.* Deus quidem vult quæ nobis sunt meliori bono. S. Gertrudi cum Jesus apparuisset mortem et vitam offerens, respondit ipsa : *Domine, quod tu vis et ego volo.* Pariter S. Catharina Senensis, cum Jesus se illi præbuerit, offerens duplicem coronam, unam gemmarum, spinarum alteram, ut ipsa eligeret, ipsa respondit : *ego eligo, quæ tibi placet.*

259. Affectus. Eia N. si Deus te vocat ad aliam vitam, contentus es ? Es contentus. Dic igitur semper : Domine, ecce me, fac de me, quod tibi placet. Semper fiat voluntas tua ; volo tantum quod tu vis. Volo pati, quantum tu vis. Volo mori, quando tu vis.

In manus tuas commando animam, et corpus meum, vitam et mortem.

Benedicam Dominum in omni tempore ; aut me consolaris, aut me crucias, Deus meus ; ego te amo, et semper te amare volo.

Deus meus, cum morte Jesu mortem meam conjungo, et sic eam tibi offero.

O voluntas Dei, tu es amor meus.

O beneplacitum Dei mei, me tibi totum in holocaustum trado.

260. V. Motio, et effectus desiderii erga Paradisum. *Motio.* Refert Blosius plures revelationes, ex quibus habetur, quod in Purgatorio illi, qui tepide Cœlum optavere, excruciantur pecuniaris poena, appellata à Doctoribus Mysticis poena *Desiderii*, aut *Languoris*. Præsens vita est pœnarum carcer, in quo Deum videre non possumus ; unde meritò rogabat David : *Educ de custodia animam meam. Ps. 141.* et S. Augustinus clamabat : *Eia Domine, moriar, ut te videam.* S. Hieronymus appellabat mortem, sororem suam, eique dicebat : *Aperi mihi, soror mea.* Et quidem rectè, nam mors est illa quæ Paradisi januas nobis reserat. Et ideo pariter S. Carolus Borromæus, videns mortis effigiem cum falce in manu depictam, pictori præcepit, ut falcem

deleret, et ejus vice clavem auream tanquam Cœli clavem depingeret. Expedit igitur, ut Sacerdos sèpius alloquatur Moribundos de cœlestis patriæ bonis, in mentem eis revocans quod Apostolus ait : *Nec oculus vidit, nec auris audioit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus diligentibus se. 1. Cor. 2. Ps. 41.* Quandone erit, Deus meus, quod tuam infinitam pulchritudinem video, et facie ad faciem te diligam ?

In Cœlo semper te amabo, tu semper me amabis; invicem igitur in æternum nos amabimus, Deus meus, amor meus, et omnia.

Jesu mi, quando osculabor vulnera, quæ pro me sustulisti ?

O Maria, quandonam erit, ut me videam ad pedes illius matris, quæ tantum me amavit, et auxiliata est ?

Eia ergo, advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte; et Jesum benedictum fractum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

262. VI. Affectus, qui infirmo suggeri possunt dum Crucifixum deosculatur.

Dulcissime Jesu, ne respicias quid ego in te, sed quid tu pro me fecisti.

Recordare quod sim una ex ovibus tuis, pro qua mortuus es.

Libenter pro te, qui pro me passus es, Jesu mi, moriar.

Accepto, Jesu mi, consumi pro te, qui totus consumi voluisti pro me.

Domine, majora tu pro me, quam ego pro te patior : tu innocens, ego peccator.

Deosculare, frater mi (dicit Sacerdos infirmo) pedes illos, qui tam ad te perditam ovem querendam et salvandam laboraverunt. Dic queso : Amabilissime Redemptor, amplector pedes tuos, ut Magdalena amplexa fuit, fac ut audiam te mihi peperisse, ut illa audivit.

Deus meus, mihi propter amorem Jesu Christi parce, et fac ut bene moriar.

Pater æterne, tu mihi Filium tuum tradidisti, me ego tibi trado.

Jesu mi, multum tibi ingratus fui, miserere mei. Multoties infernum merui; non in alia, sed in hac vita me puni.

Si me fugientem quæsivisti, me te quærerentem ne derelinquas.

Jesu dulcissime, ne permittas me separari à te.

Quis me separabit à charitate Christi ?

Domine Jesu Christe, per illam amaritudinem, quam sustinuit nobilissima anima tua, quando egressa est de benedicto corpore tuo, miserere animæ meæ peccatri in egressu de corpore meo. Amen.

Jesu mi, tu propter amorem meum mortuus es : ego propter amorem tuum mori volo.

263. VII. Affectus qui suggeri possunt Sacerdotibus, et Religiosis infirmis.

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.
 Deus meus et omnia. O me beatum, si omnia amittam, ut
 acquiram te meum summum bonum.
 In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.
 Ne projicias me à facie tua.
 Jesu dulcissime, ne permittas me separari à te.
 Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es
 mori. *Ita dicebat Sanctus Franciscus.*
 Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies.
 In te, Domine, speravi; non confundar in æternum.
 Diligam te, Domine, fortitudo mea.
 Eia moriar, Domine, ut te videam.
 Quid mihi est in Cœlo; et à te quid volui super terram?
 Deus cordis mei, et pars mea in æternum.
 Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo?
 Pater, peccavi, non sum dignus vocari filius tuus.
 Averte faciem tuam à peccatis meis.
 Tuus sum ego, salvum me fac.
 Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?
 Quis nos separabit à charitate Christi?
 Amorem tui solum cum gratia tua mihi dones, et dives sum
 satis. *S. Ignatius Loyola.*
 Dilectus meus mihi, et ego illi.
 Misericordias Domini in æternum cantabo.
 Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, etc.
 Vita, dulcedo, spes nostra, salve.
 Refugium peccatorum, ora pro nobis.
 Maria, mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste
 protege, et hora mortis suscipe.
 O salus te invocantium! *S. Bonaventura.*

§. IV. Monita circa ultima Sacraenta, et modum quo utiliter recipi possunt.

I. Circa Confessionem.

264. JAM supra in Praxi monitum est (vide nostram Moralem, l. 6. n. 260 et 484. ad num. 2.) quod dum periculum mortis instat, aut forsan Viaticum delatum est, et longa esset Confessio, tunc infirmus non tenetur omnia et singula peccata confiteri. Hic amplius animadvertenda sequentia, nimurum. I. Quisque Sacerdos in mortis non solum articulo, sed etiam periculo (ut Trid. sess. 14. c. 7. declaravit) censuris et casibus reservatis distinctos potest absolvere (l. 6. n. 561.) Advertendum tamen est, quod circa censuras reservatas tenetur Confessarius facultate carens infirmo imponere, ut elapo mortis periculo, se presentet Superiori, secus in censuras reincident. n. 563. v. Secus. 2. Simplex Sacerdos absolvere non potest, praesente Confessario approbato; secus tamen, si Confessarius approbatus veniat jam incepta Confessione; secus etiam, si approbatus sit

§. IV. MONITA CIRCA ULTIMA SACRAMENTA.

131

complex personæ infirmæ in peccato turpi, ut decrevit sum. Pontif. Benedictus XIV, (lib. cit. num. 553.) 3. Moribundus sensibus destitutus rectè potest absolveri, saltem sub conditione (quod securius est), dummodo constet infirmum absolutionem desiderasse, poenitentiae signum præbens; aut si Confessionem quæserit; num. 481. et id intelligitur, etiamsi moribundus, in actu peccati sensus amiserit, L. c. ex D. Augustini auctoritate, et ratione; quia ex una parte conditio Sacramenti irreverentiam removet, et ex alia semper in tali casu quemque velle suæ salutis consulere judicatur, et sensible aliquod signum ostendere, licet morbi causa signum non bene intelligatur. 4. Si infirmus post tertium diem, licet de periculo monitus, nec tamen confiteri vellet, optimum erit si Sacerdos medicum monefaciat, ut juxta S. Pii V Bullam, eum non amplius invisere eat. Si tamen infirmus in sua adhuc maneat pervicacia, tunc Medico curam denuo suscipere licebit; vide l. 6. num. 664.

II. Circa Communionem.

265. SEQUENTIA adnotantur monita. I. Ut infirmo Viaticum ministrari possit necesse non est, ut omni vitæ spe destitutus sit, sed sufficit mortis periculum. l. 6. n. 284. II. Si vomitus periculum adsit, Viaticum dari non potest, licet præmittatur experientia cum particula non consecrata. n. 292. v. In dubio III. Pueris ratione pollutibus etiam ritè Viaticum dari potest; nec non freneticis, dummodo sanctè vixisse constet, aut paulo ante confessi sint, et periculum irreverentiae non adsit: ideoque cum istis probabiliter licitum est experiri cum particula non consecrata. IV. Infirmis etiam in Parasceve, ut habetur ex S. Rituum Congregationis Decreto anno 1622 edito, Viaticum ministrare, non tantum licet, sed ad hoc Parochi tenentur.

266. V. Communis sententia tenet, quod in eadem infirmitate ægroti non jejuno pluries Viaticum dari possit; saltem si inter sit sex vel octo dierum spatium; immo multi Doctores minus temporis intervalli exigunt, vide n. 284 et 285. Si tamen ægrotus mane ex sua devotione communicavit, non potest eo ipsomet die Viaticum dari, nisi tamen mortis periculum ex aliquo supervenienti morbo violento, nempe vulneris, veneni, casu et similis advenerit. Secus si ægrotus in infirmitate jam constitutus mane communicavit; vide rationem cit. n. 285. Dub. 3.

267. VI. Si tamen infirmus tantum confessus sit, et malum increbescit, tunc Sacerdos eum, ut quanto citius Viaticum accipiat, sedulo disponat, ut sana mente, et majori fructu recipiat; ideoque desiderium recipiendi Viaticum in animum inducere curet, ut ita munitus dæmonis viribus majori nixu et gratia obstare possit, utque Jesu Redemptori nostro magis se uniat; qui eum invisere cupit (dicat) ut suas possit in se gratias effundere, et ad coelestem patriam brevi perducere; sin autem, ut si expedierit, etiam corporis salutem impertiatur. S. Cyrillus Alexandr. ait, quod sancta Eucharistia etiam morbos depellit, et

aegrotos sanat. Et de suomet patre S. Gregor. Nazianz. refert, quod statim ac Communionem acceptit, convaluit.

268. Sacerdos igitur sic infirmum alloquetur : Frater mi, licet tua sanitas non sit desperata, in periculo tamen est; ideoque optimum est, ut quanto citius potes, Viaticum accipias; nam Christus in pristinam te restituere sanitatem, si hoc tue aeternae salutis expeditorit; si tamen mori debes, contra diabolum in tuum auxilium veniet, et tui itineris ad beatam patriam comes erit. Quid dicas? cupisne Viaticum accipere? Quidem : Eia igitur praepara animam tuam ad amplectendum tuum Redemptorem, qui pro te mortuus est. Dic toto corde : Veni, Jesu mi, veni, amor meus; omne bonum meum, veni; ad te anima mea desiderat. *Quid mihi est in Caelo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in aeternum.*

269. Sacerdotis autem, cum Viaticum pervenerit, si cura ab infirmi cubiculo parentes, uxorem nempe, sorores, filios, etc. qui passionis ei esse possunt causa, depellere. Tunc ei subjungat: S. Philippus Neri, cum in suo cubiculo SS. Sacramentum visiterit, exclamavit : *En amor meus, en amor meus.* Dic etiam, frater, dic : En amor meus : En hic est Filius Dei, qui pro tua salute descendit de Caelis, homo factus est, pro te in cruce mortem subire voluit, et nunc te invisus in ipso tuo cubiculo venit. Bonosis animo, jam tibi peccata condonavit. Culparum tuarum jam te paenituit, et adhuc paenitet. Sed nunc diligis Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; itane est? Eia ergo dic : Amo te, Deus meus, super omnia, et quia diligo te, me paenitet peccasse: propter amorem tuum libenter morior; jam, si tibi placet mori cupio, ut videam te, et in aeternum amen.

270. Dicat inde : Si igitur N. Jesum amas, parcis nunc amore sui omnibus, qui te in aliquo offenderunt: non est ita? petisne etiam veniam, quibus injurias et offensas irrogasti? Eia igitur converte faciem tuam ad Jesum, qui te amplecti cupit: dic toto corde : Domine, non sum dignus, sed licet indignum te tanto munere fatearis, ad te tamen Dominus venire vult. Iterum igitur eum ardenter voca : veni, Domine, veni; amor meus, Deus meus, et omnia, veni; ad te sitit anima mea, et praeter te nihil aliud cupit.

271. Communicato jam infirmo, ad gratiarum actionem illum adjuvet Sacerdos : Eia igitur, frater, age nunc Domino gratias, qui ad te venire, teque amplecti dignatus est. Sacramentum est, et vere dicitur *futuræ gloriae pignus.* Dominus tecum est, quid amplius times? Exulta, frater, Deus tibi dare vult Paradisum, ideoque totum se tibi impertiri dignatus est: dic ergo : Dominus meus, amor meus, te amplector. Tibi gratias ago, te amo, et in aeternum me te amaturum spem habeo: me paenitet te offendisse, et nunc quidquid mihi superest vitae, in tuum amorem impendere firmiter propono.

272. Jesu mi, vitam meam in holocaustum libenter offero, si tibi placet eam mihi auferre. Fiat semper voluntas tua. Sanctam

perseverantiam, amorem tuum mihi tantum concedere precor, ita ut amando te animam efflem, ut veniam ad te semper amandum in Caelo. Tu me non desereres, ego non deseram te; ergo Deus animæ meæ, in aeternum nos invicem diligimus.

III. Circa Extremam Unctionem.

273. EXTREMA Unctio, uti est ultimum Sacramentum, ita ex D. Thoma est vita spiritualis corona; ipsa homo munitus, ad celestem patriam ingredi disponitur. Unde Sacramentum hoc, dum aegrotus mente pollet, ut ei magis prosit, opus est ut conferatur, quoniam, licet conferri non possit, nisi grave mortis periculum (saltēm probabile) immineat (ut in nostra Morali l. 6. n. 714. Dub. 4.); tamen ad ultimum vitæ discrimen prorsus differendum non est; l. c. Advert. 1. Unde ait Catechismus Romanus §. 9. graviter peccare Parochos illos, qui conferunt Extremam Unctionem, quando nulla adest spes vitae et aegrotus jam privatur sensibus.

274. AEGRO Sacerdos suadere studeat, quod Extrema Unctio, si animæ profutura erit, etiam ad corporis sanitatem confert, ut Trident. Sess. 14. cap. 2. « Interdum sanitatem corporis consequitur, ubi saluti animæ expedierit. » Hac tamen sanitas non confertur, cum naturaliter impossibile sit iterum restitu ad salutem. De quodam jam defuncto refert Joannes Eroldus, hunc revelasse, quod si Extremam Unctionem prius accepisset, statim è morbo convaluisse; sed quia distulerat, ideo vita defunctus erat, et ad Purgatorii ignem centum annis damnatus. Secundò, Extrema Unctio peccatorum reliquias remittet, et per consequens ipsa peccata mortalia occulta, ut docet D. Thomas : vide n. 731. v. *Commune;* ideoque instruatur infirmus, ut dum quinque corporis sensus unguntur, ipse de culpis per ipsos commissis doleat, et cum astantibus etiam respondeat, *Amen.* Tertiò, particularia auxilia, quibus in illo extremo agone inferni viam et impletum frangat, subministrabit. Quare multum probabile est gravis obstanti scelere, qui hoc Sacramentum accipere recusaret, ut supra diximus n. 107.

275. Aliqua hic de hujus Sacramenti administratione scitu necessaria adnotare licebit. I. Speculativè tantum probabilis est opinio dicens, sufficere ministrare hoc Sacramentum cum una gutta olei, illam per partes non diffundendo, non tamen practicè, quia haec vera unctio non esset, vide in morali l. 6. n. 709. Dub. 4. II. Unctio quinque sensuum, secundum communiorum sententiam, est de necessitate Sacramenti; unde pestis tantum tempore, aut alicujus imminentis mortis periculi, una tantum, et in uno sensu (consultius in capite) unctio adhiberi potest; sed semper sub conditione si valet, et cum unica forma dicendo : « Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam indulget tibi Deus quidquid deliquisti per sensus, nempe visum, auditum, gustum, odoratum, et tactum. » Si tamen æger supervivat, unctiones etiam sub conditione reiterari debent in

omnibus quinque sensibus solitis orationibus. **III.** Non est de necessitate Sacramenti geminam unctionem in geminis partibus adhiberi; imo unum tantum oculum, unam manum, etc. upgere, licet sufficit, dum periculum infectionis, aut alia necessitas adest, ut si infirmus nequit verti ad aliud latus. Unctio renum in mulieribus, et etiam in viris, quando infirmus (ut Ritualis monet) *commodo moveri non potest, relinquitur.* unctionem tamen pedum non esse de necessitate Sacramenti, communis sententia tenet; sed quoad hoc Ecclesiarum consuetudo servanda est *l. 6. n. 710. v. Certum.* Nec etiam de necessitate Sacramenti est in unctione partium ordinem servari: gravi tamen culpa se obstrigit, qui receptum Ordinem non servat. *l. c. v. Nec etiam. IV.* Extrema Unctio ritè confertur pueris, qui ratione pollent, licet non adhuc S. Communionis idonei sint; in dubio tamen de usu rationis, sub conditione administrari potest. Hoc tamen cum prorsus parentibus non procedit; *n. 719 et 720. V.* Amentibus, phreneticis, delirantibus, qui dum rationis usum habuerunt, pii animi significationem dederint, et Extremam unctionem petierint, aut verisimiliter petiuerint, aut contritionis signum dederint, remoto irreverentiae periculo, dari potest; et eò magis, si lucidum aliquod rationis intervallum habent. In dubio autem, an quis unquam rationis usum habuerit, conditionate dari potest. Idem de ebris, si in mortis periculo sint, nisi tamen constet in mortali culpa fuisse, cum sensus ipsi amiserint, impénitentibus enim, et qui in manifesto peccato moriuntur, necnon excommunicatis penitus denegari debet, ut Ritualis Rom. monet, vide *n. 732.* Mulieribus etiam si ob partus dolores in mortis periculo sint, conferri potest. **VI.** Orationes præscriptæ, extra formam, in casu necessitatis omitti possunt; quæ postea dicentur, si tempus suppet; *n. 727.* et in tali casu Sacramentum dari potest, etiam sine luminibus, et ministro; *n. 728.* et etiam probabiliter sine superpelliceo, et stola. *n. 726. VII.* Extrema Unctio in eadem infirmitate iterari non potest, nisi infirmus à priori probabiliter convaluerit, et in aliud simile vitæ discriminem inciderit, ut docent Trid. *Sess. 14. c. 3.* vide *n. 715. VIII.* Cautus sit Sacerdos in movendo ægroto, ut partes viciniores ungat; si tamen cautè revolvat, et casu ille è vita decedat, irregularitatem non teneat incurrisse, quia in hoc casu irregularitas non potest incurri nisi ob delictum, a quo qui charitatis causa aliquod inculpabiliter agit, immunis est. Denique rectè Parochus in sua domo oleum sanctum in nocte servare potest, dum probabile periculum prævidet, ut si vocatus ad conferendam unctionem præsto non esset; *l. 6. n. 730.*

§ V. MONITA CIRCA AGONEM ET MORTEM.

276. CUM infirmus ad agonem pervenit, solitis Ecclesiæ armis, ad eum juvandum quantum potest, Sacerdos utatur. **1.** Sæpius infirmum aqua benedicta aspergat, præsertim si diabolici tentationibus exagitatur, dicendo: *Exurgat Deus et dissipentur inimici*

§. V. MONITA CIRCA AGONEM ET MORTEM.

ejus. 2. Crucis signaculo eum muniat, et benedicat, dicens: *Benedic te Deus Pater, qui te creavit, benedic te filius qui te redemit, benedic te Spiritus Sanctus, qui te sanctificavit.* **3.** Salvatoris necnon Mariæ aliquam Imaginem sæpius osculandam præbeat. **4.** Curet, ut infirmus lucretur omnes indulgentias, quas potest, et præsertim accipiat Benedictiōm in articulo mortis Bened. **XIV.** cum indulgentia plenaria quam infra *n. 287.* annotabimus. **5.** Idem suggerat aliquam sententiam doloris, conformitatis, spei in Domini passionem ac B. Mariæ intercessionem, necnon desiderii videndi Deum. Curet tamen Sacerdos intervallum aliquod interponere, ut infirmus habeat et ruminandi tempus, et quiescendi. **6.** Studeat, ut sæpissime SS. Jesu, et Mariæ nomina, saltem corde, si loqui non potest, invocet, ac multoties dicat orationem illam: *Maria, Mater gratiæ, etc.* **7.** Agonis tempore faciat, ut circumstantes plures B. Mariæ Virgins Litanias pro ægroto dicant. Proderit etiam procurare, ut tunc pulsetur campagna agonis ad significandam omnibus instantem mortem expirantis ægroti, ut pro ipso orent; quod etiam sanis juvare potest. Et hic generatim animadverendum est quod cum infirmus est sensibus destitutus, magis illi prouident orationes, quam verba. **8.** Cum tempus expirandi instat, Sacerdos flebili voce, et flexis genibus consuetas Ecclesiæ orationes recitet: *Proficiscere, etc.* ut in fine Breviarii, aut Rituali habentur. **9.** Dum manus, pedes, etc. infirmi tangi, ut an friguerit videat, caveat saltem ne sæpius fiat, ne eum perturbet; et ne illum vertant, curet illo agonis statu, nam id mortem accelerare posset. **10.** Dum infirmus proximus est ad transitum, tradat ei candelam benedicāt, ut teneat, et ita in fide mori profiteatur. **11.** Dum infirmus adhuc sensibus viget absolutionem pluries ei conferre post brevem reconciliationem juvabit, ut ita ille magis circa statum gratiæ securus reddatur, si forsitan præterita Confessiones invalidæ fuissent, aut saltem gratiæ augmentum recipiat, nec non Purgatoriū poenæ ei minuantur. Et si forte infirmus tunc in lethale incidat peccatum, ne exterreat, sed monens, ut Jesu ac Mariæ nomina invocet, si rursus tentatur benignè ipsum conformat, procuret ut Contritionis actum eliciat, et statim absolvat. Si tamen infirmus jam sensibus caret, et nullum doloris, nec absolutionis desiderii signum ostendit, non expedit valde sæpius intra eundem diem absolutionem ei impertiri; quia tunc, licet conditionate detur, tamen ut Sacramentum valeat administrari sub conditione, urgens et gravis causa requiritur; unde opus est, ut aliquod notable temporis spatium intermediet. Verum in hoc Sacerdos ex conscientia quam noverit infirmi, se dirigere debet, nam si ille habituatus fuit in pravis cogitationibus, si aliquo vulnere moritur, aut aliqua odii vel impuri amoris passione est irrititus, si infirmitas est nimis acerba, et ipse non libenti animo suffert, tunc sæpius absolutio dari potest, sin autem, sufficit ut trium aut quatuor horarum spatium intercedat: frequentius tamen, si jamjam moriturus est. Non abs re autem erit ægrotum, dum mente pollet, monere, ut si loqui non possit, signum aliquod

determinatum det dum absolutionem querit, aut dum Sacerdos ipsi conserre vult, ex. gr. oculos claudat vel reseret, manum elevet, caput inclinet, et similia.

277. Denique cum è vita jam migrasse videtur, caveat Sacerdos, ne statim det hujus mortis signum, nec ei statim oculos, aut os claudat, aut visum pannis cooperiat; quia si nondum mortuus esset, fieri posset, ut mors acceleraretur: Cum autem certò scit animam jam ad æternitatem migrasse, circumstantes, ut pro illo orient, moneant, et ipse flexis genibus dicat orationem: *Subvenite, etc.* ut in Rituali, vel in Breviario.

§ VI. Affectus, qui suggeri possunt agonis et expirationis tempore.

278. In te, Deus meus, infallibilis veritas, credo; in te, imensa misericordia, spero; te, infinita bonitas, amo.

In te, Domine, speravi; non confundar in æternum.

Quid mihi est in celo, et à te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in æternum.

Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori.

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus meus, ne permittas me separari à te. Nihil aliud quam te cupio. Bonitas infinita, te amo, te amo, te amo.

(*Hic animaduertendum est, actus frequentiores, qui moribundis suggeri debent, esse amoris, et doloris.*)

Jesu mi, qui mox me iudicaturus es, parce mihi antequam judices. Te amo, et quia te amo, me pœnitet te offendisse.

Jesu mi dulcissime, ne permittas me separari à te.

Sanguis Jesu, lava me. Passio Christi, salva me.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Moriar Domine, ut te videam.

Maria Mater Dei, ora Jesum pro me.

Illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum benedictum fructum ventris tuis nobis post hoc exilium ostende.

O Maria, nunc tempus est auxiliandi servum tuum.

Mater mea, ne derelinquas me.

O Paradise, ô pulchra patria, ô amoris patria, quando te videbo?

Deus meus, quandonam facie ad faciem te amabo?

Quandonam, Jesu mi, te non amplius amittendi securus ero?

Deus meus, et omnia.

Contentus sum omnia amittere, ut acquiram te, Deus meus.

Deus meus, propter amorem Jesu miserere mei.

Mitte me, Domine, in Purgatorii ignem, per quantum vis;

noli tamen in infernum, ubi te amare non possum.

Te ergo quæsumus tuis famulis subveni, quos pretioso Sanguine redemisti,

• Eterne Deus, spero, et cupio in æternum te amare.

Amor meus crucifixus est. Jesus meus, amor meus pro me mortuus est.

§ VII. IMMINENTIS MORTIS SIGNA.

137

Deus, in adjutorium meum intende: Domine, ad adjuvandum, etc.

Pater æterne, propter amorem Jesu Christi da mihi gratiam tuam. Te amo, me pœnitet.

Quomodo possum de tot tantisque beneficiis quæ mihi fecisti, Deus meus, tibi rependere gratias? spero in æternum in Cœlo tibi gratias agere.

Maria Mater gratiæ, Mater misericordiæ, etc.

Miserere mei Deus, secundum magnam, etc.

Misericordias Domini in æternum cantabo.

Dum jam ægrotus est proximus ad expirandum.

279. In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Jesu mi, tibi animam quam tuo Sanguine redemisti commendō.

(*Hic notandum, quod dum infirmus jam ad exhalandum animam vicinus est, actus suggeri debent sine pausa, et fortiori voce.*)

Domine Jesu Christe, suscipe spiritum meum.

Deus meus, adjuva me; sine me venire ad amandum te in æternum.

Jesu mi, amor meus, te amo, me pœnitet. O utinam nunquam te offendisset!

O Maria spes mea, adjuva me, ora pro me Jesum.

Jesu mi, propter passionem tuam salva me. Te amo.

Maria Mater mea, in hac hora adjuva me; S. Joseph, adjuva me; Archangel Michael, defende me; Angele Custos, custodi me; S. N. (*hic præcipue protectoris ægroti suæ mentio*) commenda me Jesu Christo; Sancti et Sanctæ Dei, intercedite pro me.

Jesus, Jesus, Jesus.

Jesus et Maria, vobis cor et animam meam dono.

§ VII. Imminentis mortis signa.

280. Opus est, ut Sacerdos, qui hoc charitatis opus exercet, imminentis mortis signa sciat, ut ita ægroti jam expiranti melius auxiliari possit. Præcipua et universalia sunt tria.

1. Pulsus deficiens, intermittens, et formicans. 2. Respiratio anxia. 3. Oculi excavati, et vitreati, aut apertiores solito, vel nimis lucidi, vel qui respiciunt objecta diversè quam aliis apparent, ut cum palpebra superior relaxatur, et inferiore præterreditur.

281. Sunt etiam proxima mortis signa nasus acuminatus, et in extremitate albescens, et si nares ad instar fellis sufflant; manus trementes; unguis lividæ, facies flavescentes, livida, et mutata; fatus male olens et frigidus; corpus immobile; sudor frontis et frigidus; calor in cordis parte nimius; festucas aut lanugines colligere; frigiditas in extremis omnibus partibus.

282. Signa tamen proximiora expirationi sunt respiratio in-

termittens aut languida; defectio pulsus; dentium contractio, stridor; distillatio in gela, lene quoddam susprium, aut gemitus; lacryma per se fluens; oris, oculorum, et totius corporis torsio.

285. Advertatur 1. quod laborantes hydropsi, ectica febri, vel vulnere, asthmate, pleuritide, sanguinis fluxu, vomitu, angina, et reumatismo, interdum cum paucis nominatorum signorum, et cum pulsu valido, ac loquentes exspirare solent. Advertatur 2. proximos morti esse, qui pleuritide laborant, dum respirationis difficultas, anhelitus augmentum, et labia livida apparent. Vulnerati capite interdum subitaneo deliquio moriuntur. Hydro-pici, dum pulsus deficit, et anhelitus crescit, ac in ore spuma apparent. Qui febri intermittente laborant, mori solent in principio accessionis, dum convulsiones vehementes sunt. Advertatur 3. quod in aliquibus ægrotis flatus est adeo debilis, et cordis exagitatio, ut jam mortui videantur, et tamen non sunt. Signa certiora mortis sunt omnium partium frigiditas, etiam in regione cordis, corporis gravitas, alicujus spiritus naribus admoti stimulum non sentire, speculum ori accessum flatu non maculari, et similia. Demum advertatur, quod interdum signa superius in primo loco adducta fallunt, etiam sine illis repente moritur infirmus: ideoque dum ægrotus in agone manet, Sacerdos oportet ne unquam illum deserat.

§ VIII et Ultimus.

Preces, Actus Christiani, et Benedictiones.

284. SACERDOS domum ægroti ingrediens, dicat: *X. Pax huic domui, IY. Et omnibus habitantibus in ea.*

Cubiculum aqua benedicta asperget, dicens: *Asperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super novem dealabor.*

Deinde dicere potest orationes, quæ in Rituale pro Extrema Unctione extant. Postea Redemptoris Imaginem accipiat, dicens: *Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ. Et ægrotu osculan-dam præbeat, dicens: Deosculare pedes Jesu Christi, qui in hac cruce pro salute tua mortuus est.*

285. Deinde dicat: in Deo N. N. igitur spem tuam jacta: sperare volumus Mariam à Deo salutem tibi intercedere velle: infirmitas tamen gravis est, voluntati Dei tuam conforma, ut de te faciat quod ipse vult. Eia igitur tecum recita christianos actus, ut cum istis ad mortem te disponere valeas, si pro bono animæ tuæ sic Deus determinavit; dic ergo tecum.

286. *Actus fidei.* Deus meus, infallibilis veritas, quia tu, quod credere debeam, S. Ecclesiæ revelasti, credo quod credendum mihi proponit Ecclesia. Credo te esse Deum meum, omnium Creatorem, qui per totam æternitatem Paradiso justos remunereras, peccatores vero castigas inferno. Credo Mysterium SS. Trinitatis, id est Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, tres Personas, sed unum Deum. Credo secundam Personam, id est Filium Dei,

§. VIII. PRECES, ACTUS CHRISTIANI, etc.

139

hominem factum in utero Mariae semper virginis, et pro nobis peccatoribus mortuum esse. Inde resurrexit, et nunc sedet ad dexteram Patris; et inde venturus est judicare vivos et mortuos. Credo septem sancta Sacraenta, et præcipue Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, et Extremam Unctionem. Credo omnes resurgere debere cum corporibus suis; et denique credo omne id, quod credit S. Ecclesia Catholica Romana, in qua sola credo esse veram fidem.

Actus spei. Deus meus, confusis tuis promissis, quia tu fidelis, potens, et misericors es, propter merita Jesu Christi peccatorum meorum veniam spero, perseverantiam finalem, et gloriam Paradisi.

Actus amoris, et doloris. Deus meus, quia tu es bonitas infinita, infinito amore dignus, toto corde meo te diligo super omnia. Et omnium peccatorum meorum, quia tuam infinitam bonitatem offendii, tota anima mea me pœnitet, et disiplcit. Potius mori quam peccare propono, cum gratia tua, quam, ut nunc mihi des et semper, te precor. Et propono sancta Sacraenta recipere in vita, et in morte.

(Benedictus XIII, omnibus qui semel in die hos eliciunt actus, septem annos Indulgientiae largitus est; et si per mensem integrum fuant, confessis et communicatis, juxta mentem Pontificis orantibus, Indulgientiam plenariam, etiam pro defunctorum animabus, concessit: et si in fine vitæ quis faciat, Indulgientiam in articulo mortis.)

Benedictio in articulo mortis.

287. PONTIFEX regnans anno 1747 Episcopis facultatem concessit, et eorum delegatis, Indulgientiam plenariam ægrotis petentibus impertiri, postquam Pœnitentia, Eucharistia, et Extremæ Unctionis Sacraenta acceperint, aut verosimiliter quæsiuerint, aut si signum aliquod doloris dederint, et postea sensus amiserint. Non vero excommunicatis, et impenitentibus; nec etiam illis qui in evidenti peccato moriuntur. Advertendum tamen, quod prædicta facultas debet ab Episcopis exposci à quocumque Pontifice pro tempore: in Bulla enim, *Pia Mater, T. II. n. 34*, edita à Bened. XIV, die 5. April. anno 1747, sic dicitur: «Cum novi Episcopi Catholicis gregibus in posterum præficiuntur, volumus, atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem à Nobis, sive à Romano pro tempore Pontifice postulantibus, à Apostolice Litteræ, etc.» Modus quo datur benedictio est hic.

288. Sacerdos ægroti domum ingrediens dicat: *Pax huic domui, et omnibus habitantibus in ea.* Et asperget aqua benedicta, dicens: *Asperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super novem dealabor.* Postea dicat: *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Gloria Patri, etc.* Et nihil aliud dicens repeat Antiphonam: *Asperges me, etc.*

Si ægrotus Confessionem petit, Sacerdos benignè audiat; sin vero contritionis actum ut ægrotus eliciat studeat, confortetque

eum ad Paradisi gloriam sperandam : hortetur, ut totum se offerat Deo, et pro peccatorum suorum satisfactione id quod vultus Deus, ipsamque mortem acceptet; inde dicat :

239. **V.** Adjutorium nostrum in nomine Domini.

R. Qui fecit cœlum et terram.

Antiph. Ne reminiscaris, Domine, delicta famuli tui (vel ancillæ tuæ), neque vindictam sumas de peccatis ejus. Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie eleison. Pater noster, etc.

V. Et ne nos, etc.

R. Sed libera, etc.

V. Salvum fac servum tuum (vel ancillam tuam), Domine.

R. Deus meus sperantem in te.

V. Domine, exaudi, etc.

R. Et clamor meus, etc.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

CLEMENTISSIME Deus, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum resipice propitius famulum tuum N. quem tibi vera fides, et spes Christiana commendat. Visita eum in salutari tuo, et per Unigeniti tui passionem et mortem omnium ei delictorum suorum remissionem et veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitus sui te Judicem propitiatum inveniat, et in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem, etc.

Tum postquam Clericus dixerit, Confiteor Deo, etc. Sacerdos dicat: Misereatur, etc. Indulgentiam, etc.: deinde :

Dominus noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui B. Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat confessionem tuam, et restituat tibi stolam primam, quam in Baptismate recepisti, et ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa Indulgentiam plenariam, et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris, etc.

Per sacrosancta humanæ reparationis mysteria remittat tibi Omnipotens Deus omnes præsentis et futuræ vitæ poenas, Paradisi portas aperiat, et ad gaudia sempiterna perducat. Amen. Benedicat te omnipotens Deus, + Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. Amen.

At si infirmus esset tam morti proximus, ut tempus non suppetaret supradictis precibus, Sacerdos statim impetratur ei præfata Benedictio.

Dominus noster Jesus Christus, etc.

290. *Benedictio Scapularis S. Mariæ de Monte Carmelo.*

Sacerdos conversus ad habitum dicat :

V. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

R. Et salutare tuum da nobis.

V. Domine, Deus virtutum, converte nos.

R. Et ostende faciem tuam, et salvi erimus.

V. Domine, exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

CAPUT omnium fidelium Deus, et humani generis Salvator, hunc habitum, quem propter tuum, tuaeque Genetricis Virginis Mariae de monte Carmelo amorem, atque devotionem servus tuus est delatus, dextera tua sanctifica +: et hoc, quod per illud mysticè datur intelligi, tua semper custodia corpore et animo servetur, et ad remunerationem perpetuam cum Sanctis omnibus felicissime perducatur. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde asperget aquam benedictam super habitum, et postea ipsum imponat personæ recipienti, dicens :

Accipe, vir devote, hunc habitum benedictum, precans SS. Virginem, ut ejus meritis illum perferas sine macula, et te ab omni adversitate defendat, atque ad vitam perducat æternam. Amen.

Deinde dicat :

Ego ex potestate mihi tradita et concessa suscipio, ac recipio te ad participationem omnium orationum, disciplinarum, precum, suffragiorum, eleemosynarum, jejuniorum, vigiliarum, Missarum, Horarum Canonarum, ac cæterorum bonorum spiritualium, quæ passim die, nocteque (cooperante misericordia Jesu Christi) à Religiosis peraguntur. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Bene + dicat te Conditor Cœli et terræ, Deus omnipotens, qui te eligere dignatus est ad Beatæ Virginis Mariæ de monte Carmelo Societatem, et Confraternitatem, quam precamur, ut in hora obitùs tui conterat caput serpentis, qui tibi est adversarius, et tandem tanquam viator palmam et coronam sempiternam hæreditatis consequaris. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Aspergatur recipiens aqua benedicta.

291. *Benedictio Scapularis S. Mariæ septem Dolorum.*

V. Adjutorium nostrum, etc.

R. Qui fecit Cœlum, et terram, et